

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 333. “Morning post” [The Morning Post]: Londonda 1772-1937-ci illərdə çap olunan gündəlik qəzet.

Sülh ətrafında

səh. 334. “spartaklar”: Almaniyada fəaliyyət göstərmiş marksist təşkilat olan Spartak İttifaqının üzvləri.

Qəzetələrdən

səh. 337. “petlyuralılar”: Ukrayna Xalq Respublikası Direktoriyasının rəhbərlərindən olan Simon Petlyuranın tərəfdarları.

“Odessa-Zastava”: Odessa dəmiryolunun əsas stansiyalarından biri.

“Qriqoryev süvariləri”: Ukraynanın hərbi xadimi Nikifor Qriqoryevin qoşunları nəzərdə tutulur.

“Qəhqəhə” (yaxud Qəhqə): Türkmənistanın cənubunda yerləşən Kaka şəhəri nəzərdə tutulur.

Gürcü mətbuatı

səh. 342. “riza və inqiyad göstərməyir”: qəzetdə “göstərməyir” yerinə “göstərilir” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 344. “Petrovsk”: Dağıstanda, indiki Mahaçqala şəhərinin köhnə adı.

“Tazəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmenbaş) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

“Mərkəzi Ev Komitəsi” (Sentrodom): Bakının ehtiyaclarının təmin edilməsi məqsədi ilə şəhər əhalisini polis dairələrinin (sahələrinin) sərhədləri daxilində qurulan ev komitələrində təşkilatlandırılan və bu komitələrin vahid rəhbər orqanı olan qurum. Quruluş yığıncağı 1917-ci ilin dekabr ayının axırlarında keçirilmişdi.

Çərşənbə, 18 iyun 1919-cu il, nömrə 207

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 19 ramazanül-mübarək sənə 1337. 18 həziran 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırıncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

ELAN

Bakı Şəhər İdarəsi bununla elan edir ki, həziran ayının 19-da şəhər saat 11-də Təsərrüfat şöbəsi dəftərxanasında şəhər kioskalarının (budkalarının) icarəyə verilməsi üçün torq olacaqdır. Kioskaların ikisi bulvarda, biri isə Malakan bağında. Təfsilatı Təsərrüfat şöbəsinin dəftərxanasında hər gün oxumaq olar.

T-151

İXTAR

Bu gün ramazanül-mübarəkin 19-u birinci əhya günü olmaq münasibətilə qəzetəmizin gələn nömrəsi cümə günü çıxacaqdır.

İdarə

QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]

Qanun

1917 və 1918 sənələrinin gəlir vergiləri üçün quberniya və uçastok idarələrinə üzv intixabı [seçkisi] haqqında Azərbaycan Məclisi-Məbusanının 1919 sənəsi 17 mart iclasında qəbul edilmişdir:

1. Dövlət gəlir vergisi qanunlarının 10-cu [fəsili] 3-4-cü maddələri (1916 sənəsi)

nəsi aprelin 26-da 106 nömrə ilə hökumət tərəfindən nəşr edilən qanun məcəlləsi, 838-ci maddə) Azərbaycan daxilində quberniya və uçastok idarələri təşkil olunana qədər öz gücündə baqi [qüvvədə] qalsın.

2. 1919-cu sənəsi gəlir vergisi üçün təzə quberniya, uçastok idarələri təşkil edildikdə dövlət gəlir vergisinin 10-cu fəsili, 3 və 4-cü maddələrindən istifadə üçün icazə verilsin.

Parlaman rəisi əvəzinə baş müavin:

Həsən bəy Ağayev

Katib: Əhməd Cövdət [Pepinov]

Dəftərxana naçalnikisi əvəzinə:

H[üseyn] Mirzəcəmalov

Əslinə mütabiqdir.

Şöbə naçalnikisi (imza)

Posta və Teleqraf Nəzarətindən verilən əmrlər

Əmrnamə 37

Bu sənəsi nisan [aprel] ayının 22-dən etibarən Posta və Teleqraf Nəzarətini də-röhdə etdiyimi təhti-Nəzarətimdə bulunan [Nazirliyimin tabeçiliyində olan] müəsisələrə elan edirəm.

Əmrnamə 39

Bu sənəsi nisanın 23-də Azərbaycan

Posta və Teleqrafxana nahiyyəsi idarəsinin baş mexaniki olan mühəndis-elektrik Makuşinski müvəqqəti olaraq həman idarənin baş mexanikliyinə təyin olunur.

Əmrnamə 40

Yanvarın 25-də, 1919 sənədə verilən əmrnamə – ki Qutqaşen Posta və Teleqrafxana müdiri Fərəc bəy Paşabəyov Ağdaş Posta və Teleqraf bürosuna müdir təyin edilir – ləğv edilir, yəni məzkur [adı çəkilən] müdir yenə əvvəlki məhəllində [yerində] baqi qalır.

Əmrnamə 41

Bu sənəsi nisan ayının 27-də Göyçay Posta və Teleqraf bürosunun müdir müavini Məhərrəm Quliyev VI klaslı “Judavstvo Koltuşski” Posta və Teleqrafxana bürosuna müdir təyin olunur.

Əmrnamə 42

Bakı Posta və Teleqraf bürosunun dörd[üncü] dərəcəli məmuru Feodor Belousov 1919 sənəsi nisan ayının 29-da Xaçmazın VI klaslı Posta və Teleqraf bürosuna müdir təyin olunur.

Əmrnamə 43

Bu sənəsi mayısın 1-də dəftərxananın 5-ci şöbə kargüzarı olan İvan Andreyeviç Piletski müvəqqəti olaraq həmin şöbənin müdirliyinə təyin olunur.

Əmrnamə 44

Bu sənəsi mayısın 5-də verdiyi ərizəsinə binaən [əsasən], dəftərxananın 4-cü şöbə müdirinin müavini İbrahim Paşabəyev bittamam [tamamilə] xidmətindən əzl [kənar] edilir.

Əmrnamə 45

Xaldan Posta və Teleqraf şöbəsinin sabiq müdiri Quliyevin məhkəməyə cəlb edildiyindən naşi [ötrü], 27 nisan tarixindəki 41 nömrəli əmrnamə ləğv edilir.

Əmrnamə 46

Parlamanın qasidi Ruhulla Abbas oğlu Aslanov bu sənəsi mayısın 10-da yenə həman xidmətdə olmaqla dəftərxanama köçürülür.

Əmrnamə 47

Bu sənəsi mayısın 10-da Bakı Posta Teleqraf bürosunun beş[inci] dərəcəli məmuru Andrey Başkeviç Kürdəmirin VI klaslı Posta və Teleqraf bürosuna müdir təyin olunur.

Əmrnamə 48

Bu sənəsi mayısın 13-dən mühəndis Cəmil Vəzirov dəftərxananın mühəndislik xidmətində təyin edilir.

Əmrnamə 49

Birinci Bakı Posta və Teleqraf bürosunun birinci dərəcəli məmuru Cəbrayıl bəy İmamverdiyev və ikinci Bakı Posta və Teleqraf bürosunun birinci dərəcəli məmuru Andrey Suttoviç həmin büroların müdirliyinə mayısın 17-dən 19 sənəsi təyin olunur və Bakı Posta və Teleqraf bürosunun dörd[üncü] dərəcəli məmuru Nağı İsmayılov Judavstvo Koltuşski Posta və Teleqraf bürosuna (VI klaslı) bu tarixdən müdir təyin olunur.

Əsillərində imza etdi Posta Teleqraf Naziri və Dəftərxana Müdiri Əslinə mütəbiqdir. Kargüzar: [Rəsul] Rəhimli

Məşixət İdarəsindən

Məşixəti-İslamiyyənin [Şeyxülislamliq İdarəsinin] həmin iyun ayının 15-də tərtib tapan qərarnaməsi ilə Quba qəzasından Nügədi icmasının xahişinə və məhəlli [yerli] qazının təvəssütünə [vasitəçiliyinə] görə, məzkur [deyilən] icmada dörd prixod var ikən, beşincisi dəxi təşkil olunub həman qəryənin [kəndin] əhli Molla Əbdülmömin Molla Yusif oğlu məzkur prixoda molla təyin olunur.

*Axund Molla Ağa Ağaalizadə
Katib: Əfəndizadə*

BİR MÜNASİBƏTLƏ

Bakı erməni kəlisəsi [kilsəsi] zirzəmilərinin polis tərəfindən axtarılması, bu axtarışın surəti-icrası, axtarışdan dolayı şəhərdə dövrən edən şayiə və bu şayiələrin mütəəssifanə olaraq [təəssüf ki], bidduni-təhqiq [təhqiq edilmədən] qəzetəmiz sütununa keçməsi – bunun hamısı Bakı ermənilərini azürdədil etmiş [ürəyini incitmiş] və iş o məqama çatmışdır ki, Parlamanımızın erməni fraksiyası bu xüsusda hökumətə sual vermək və cavab almaq istəmişdir. Parlamanın keçənki iclasında bu sual verildi və hökumət tərəfindən cavab alındı. Lakin erməni fraksiyası alınan cavabdan razı qalmayıb suallarını sorğu surətinə təhvil ilə [çevirməklə], gələn iclasın müzakirəsinə qoydular.

Erməniləri incidən kəlisələrinin axtarılması və bu axtarış xüsusunda yalan xəbərlər buraxılmasıdır. Yalan xəbərlər haqqında inciməyə, əlbəttə, hər kəsin haqqı vardır. Baxısus, bu zamanda ki, xaricdən də, daxildən də ələni [açıq] və xəfi [gizli]

düşmənlər təhdidi altında olduğumuzu başa düşən camaat qəfləti kənara qoyub da dördgöz olmağı özünə fərz bilmiş və binaənileyh [buna görə], hər bir şeyə diqqət yetirmək və hər bir şübhəli əlamətlərdən ehtiyatlanmaq məcburiyyətində olduğundan, böylə yalan və həyəcanlı xəbərlərin yayılmasından qeyri-məmul [arzuolunmaz] hadisələr baş verə bilər.

Kəlisə axtarılmasından dolayı erməni camaatının hissiyyəti-diniyələrinin təhqir edilməsi məsələsinə gəldikdə, bu xüsusda hökumət rəisi Nəsim bəy həzrətlərinin bu cavabı kafidir ki, ermənilərin hissiyyəti-diniyələrinin təhqir edən biz olmadıq. Bu həqarəti rəva görənlər kəlisənin anbarlarını heç də kəlisə ləvazi mətinə əlaqəsi olmayan bir taqım başqa şeylər ilə doldurmağa razı olanlardır.

Əsliyə [silah] tutulmasına aid olan yalan xəbərlərin qəzetəmizə keçməsinə gəlincə, qəzetəmizin o biri nömrəsindəki təkzibimizdən ayındır ki, bu xəbər qəsdən buraxılmayıb, bəlkə mühərririmizin səhih bildiyi yerdən qeyri-səhih bir xəbərə təsadüf etməsindən və bu xəbərin idarə katibinin məzuniyyətə getməsinə görə gözdən keçirilməməsindən irəli gələn bir keyfiyyətdir ki, arada hər halda qəsd və təəmmüd [qəzəz] yoxdur. Və bir də, əgər bu xəbər çap olmadan qabaq müdirin gözüne ilişmiş olsa idi, təhqiq etməmiş buraxmazdı və səhihliyini bildikdən sonra da, böylə bir əhəmiyyətli hadisəni yalnız bir xəbər sifəti ilə buraxmağa iktifa [kifayət] etməyib, buna bir məqalə də həsr edərdi.

Zənn edirəm, bu xəbərdən dolayı qəzetəmizi müaxizəyə [məzəmmət etməyə, günahlandırmağa] qalxmış və bu xüsusda ikinci kərə baş məqalə yazmış olan Er-

məni Milli Komitəsinin “Nəşə vremya” qəzetəsində bir kərə deyil, bir çox kərə çap edilməkdə olan və müsəlmanları ləkələndirən müfəttinanə [araqarışdıran] xəbərlər dəxi, müdirinin bu xəbərləri təhqiq etməməzliyindən dolayı qəzetələrinin sütunlarında ərzi-vücut etməklə oxuyanları zəlalətə salır [yoldan çıxarır, çaşdırır].

Erməni kəlisası anbarlarından çıxan şeylər içində əslihə-filan olmaması hər halda bizim və zənn edirik ki, bütün sadıq azərbaycanlıların qəlblərini təskin və şübhələrini zail [yox] edəcək hallardandır. Ancaq burada bir psixoloji əhval var ki, o xüsusda bir diqqət nəzəri yetirmək lazım idi.

Erməni kəlisasından əslihə çıxdı deyə beş-on dəqiqə içində bu xəbərin bütün şəhərə yayılmasında və hətta rəsmi bir qəzetə sütununa dəxi keçməsinə nə sirr olduğuna dərin, lakin bitərəfana [tərəfsiz] bir nəzər yetirən olarsa, bu işdə deyil yalan xəbərlər buraxanları, bəlkə erməni millətinə başçı olaraq xeyir əvəzində “ayı xidməti” göstərən firqələr başçılarını ittiham etməyi haqlı görər.

Əgər malxazyanlar, çubaryanlar və əmsalı, ermənilər ilə müsəlmanlar arasında qədimdən bəri bərkimiş olan qonşuluq, vətəndaşlıq, din ayrı qardaşlıq rəbitəsini pozan, sarsıdan və bilaxirə [axırda] məhv edən bir politikanı özləri üçün məslək ixtiyar etməmiş olsaydılar, bu gün bu iki tayfanın arasında etimadsızlıq və etibarsızlıq olmaz və darı əkib də sarı buğda biçmək iddiasında olan Malxazyan əfəndilərə böylə bir məhsuldan şikayət etməyə məhəl [yer] qalmazdı...

Hacıbəyli Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklərlə dəniz müharibəsi

Helsinqforsdan [Helsinki] xəbər verilir ki, Fin boğazında bolşevik paroxodları ilə ingilis gəmiləri arasında dəniz müharibəsi vəqə olmuşdur. Birisi iyunun 1-də vəqə olmuş, iki ingilis gəmisi dörd ədəd bolşevik gəmilərini qovmuşdur. İkinci müharibə də bir neçə ingilis gəmisi ilə və bolşevik gəmiləri arasında vəqə olmuşdur. Qızğın müharibə nəticəsi olaraq bolşevik gəmiləri qaçmışlardır.

Petroqrada fəhlələr

Petroqraddan bildirildiyinə görə, ləvazimi-hərbiyyə hazırlayan fabrika əmələlərindən başqa bütün fabrika əmələlərinin səfərbərliyə alınıb da xətti-hərbə göndərmələri barəsində əmrnamə sadır olmuşdur [əmr verilmişdir].

Petroqrada hücum

London - Stokholmdan göndərilən teleqramlarda deyilir ki, Petroqrada hücum etmək üçün Müttəfiqlər Helsinqforsda hərbi tədarükətdə bulunurlar. Yenə əlavə edilir ki, tez bir zamanda Helsinqforsda 50 min qoşun hazır ediləcəkdir. 20 kruvazerdən [kreyserdən] ibarət olan ingilis gəmiləri bolşevik flotunu təqib edəcəkdir. Royterin Helsinqfors müxbiri yazır ki, “Karakoa” nam [adlı] admiral gəmisində admiral Kouan varid oldu [gəlib çatdı].

Əfqanıstan ilə ingilislərin müharibəsi

Royter acəntəliyi xəbər verir ki, ayın 16-da əfqanlılar Dakkada olan səngərlərimizə həmlə etmişlərdir. Onların həm-

ləsi dəf edilib, gecə sakitliklə keçmişdir. Sabahı biz həmləyə başlayıb gündüz saat 2:50 dəqiqədə qayət müşkül bir vəziyyətdə ikən biz düşmənləri öz mövqelərindən çıxardıq. Bizim təyyarələrımız də həmlədə iştirak edərək bu minval ilə Uellenbadı bombardman etmişlərdir. Əfqanlıların sülh əqd edilməsi təklifinə baxmayaraq, əfqanlılar yenə qəbilələri bizim əleyhimizə çıxmağa təşviq edirlər. Ayın 21-dən verilən son bəyanatda deyilir ki, Dakkada olan müharibə zamanında biz əfqanlılardan 5 ədəd Krupp topları almışdır. Düşmənlərdən 300 məqtul [ölü] vardır. Ayın 19 və 20-də səhər biz əfqanın baş ərkani-hərbinə [baş qərargahına] həmlə etmişik və onların kazarmaları üzərinə bomba tökmüşük.

SÜLH ƏTRAFINDA

Avstriya və sülh

Paris - Avstriya sülh müahidənaməsi [sazişi] demək olar ki, əqd edilmiş kimidir. Müharibə məsuliyyəti maddəsi Almaniyaya müahidənaməsinə müvafiqdir. Yalnız kayzerin məhkəməyə cəlb edilməsi maddəsi götürülmüşdür. Maddələrin birində deyilir ki, müharibə qanunlarını pozanlar beynəlmiləl divani-hərb [hərbi məhkəmə] tərəfindən mühakimə ediləlidirlər. O ki qaldı sərhəd məsələsinə, Nijni-Petrolinin əhalisi sırf nemeslərdən [ibarət] olsa da, yenə o yer İtaliyaya verilir, tənki onun sərhədi şimal tərəfdən mühafizə edilsin.

Türkiyə nümayəndələrini dəvət

Dördlər Şurasında qət olunmuşdur ki, Osmanlı İmperiyası məsələsi müzakirəti-

na Osmanlı nümayəndələri dəvət edilsin.

Almaniyada matəm

Berлиндən xəbər verilir ki, Almaniyaya Daxiliyyə naziri Almaniyaya dövlətləri hökumətlərinə təklif etmişdir ki, sülh müahidəsinə [sazişinə] protesto olmaq və əza saxlamaq üçün bir həftə müddətində bütün Almaniyaya məmləkətinə fərəh verici yol bağlansın. Teatrolarda isə hala münasib drama və sairə göstərsin.

Sülh müahidənaməsi imzası üçün müddət

Paris - İyun ayının 13-də Vilsonun Amerikaya hərəkət edəcəyi şayiəti barəsində “Exo de Pari” yazır ki, Vilson sülh imza edilənədək Parisdə qalacaqdır. Amma almanlar məsələni uzatmamalıdır. Hər halda, iyunun 15-i üçün sülh məsələsini həll etməlidirlər.

Almaniyaya flotunun təslimi

Avam Kameronunda Lesli Vilson bəyan edir ki, Almaniyaya İngiltərəyə 22 ədəd sərnişin paroxodunu təslim etmişdir. Bunlar 168.000 ton həcmindədir. Bundan əlavə, 86 ədəd yük paroxodu vermişdir ki, bu da 863.210 tondur. Makazamar xəbər vermişdir ki, mütarikə [atəşkəs] zamanında Almaniyanın 249.754 ton həcmində 85 lineyni gəmi [xətt gəmisi], 3.241.439 ton həcmində olan 690 ədəd yük paroxodu əcnəbi ölkələrdə bənd olmuşdu. Bundan əlavə, 290 ədəd Almaniyaya gəmiləri Müttəfiqlər tərəfindən tövqif [həbs] edilmişdir.

Sülh Konfransında

Klemanso Dördlər Şurasında müzakirə

rat əsnasında siyasətçə qalib gəlmişdir. İndi məlum olur ki, Klemansonun arzusuna görə saziş hüsula gəlmişdir. Almanlara veriləcək ultimatumda deyilir ki, Fransa cüzi də olsa, heç bir güzəştə bulunmayacaqdır. Klemansonun inadı Lloyd Corca və Vilsona qalib gəlmişdir. Bu yaxın vaxtda olan müzakirat əsnasında Vilson Klemansonun nöqtəyi-nəzərində durmaqdadır. Vilson sülh müahidənaməsinin bir çox yerlərinin Lloyd Corc istədiyi qədər dəyişilməsini təsvib [təsdiq] etməyir. Cümə günü almanlara veriləcək cavabda sülh şərtləri barəsində bəyanat veriləcəkdir. Hərgah almanlar beş günə qədər sülhü imza etməsələr, Müttəfiq əsgərləri hücumə keçib Berlin üzərinə yürüş edəcəklərdir. Bu münasibətlə bəzi tədarüklər görülür. Bəziləri deyirlər ki, almanlar sülhü imza edəcəklər. Bir paralarının rəyi budur ki, sülh imza edilməsi üçün almanlara genə vaxt veriləcəkdir. Yəqin edilmişdir ki, alman nümayəndəsi Rantsau sülh müahidənaməsi dəyişilmiş olsa da, müahidənaməni imza etməyəcəkdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Yaponiya hökuməti Almaniya və Rusiya ilə etilafa girişmək arzusundadır

Liöndən iyunun 14-də xəbər verirlər ki, Müttəfiq dövlətlər Kolçak hökumətinə müavinət göstərməyi qərara almışlardır. Yaponiya hökuməti öz hissəsini almaq istəyir. Müttəfiqlərin bu barədəki bəyanatı Yaponiyanın təzə bir qalibiyyətindən ibarətdir. Çünki Yaponiya hökuməti birinci olaraq Kolçak hökumətini etiraf [qəbul] edib, Sibiryada və Mançuri-

yada bir para haqq və səlahiyyətə malik olmaqdan ötrü Kolçak hökumətinin əl-yağını müxtəlif sazişlərlə bağlamışdır. Yaponiyanın Almaniya və Rusiya ilə etilafa [razılığa] girişmək niyyətində olduğu haqqındakı xəbərlər alındıqdan sonra Yaponiya tərəfindən təhdid olması aşkar olmağa başlamışdır. Yaponiyanın bu etilafı [uzlaşması] bütün dünyanı təhdid edə bilər. Yaponiyanın müdaxilə etməsinə görə sülh müahidənaməsinin [sazişinin] dəyişiləcəyi məsələsi qalxır. Rəisi-cümhur Vilson cümə və şənbə günü müahidənamənin təzə dəyişəcəyi yerlərinə baxacaqdır. Yaponiya hökuməti Dördlər Şurasında vəkalətə malik sifəti ilə iştirak etməkdədir.

TÜRKÜSTANDA

İyun ayının 15-də Türküstandan Bakıya Aşqabad və Tazəşəhərdən çıxmış olan bir neçə afiser və məmurlar gəlmişdir. Bunlar Aşqabadda vəqə olan əhvalı böylə nəql edirlər. Onlar Aşqabad-dan çıxdıqda cəbhə Tecan ilə Duşak arasında imiş. İyunun 8-də Dabravol ordusu ştabı Aşqabad əhlinə əmr vermişdir ki, 18 yaşında olanlar, gərək şəhərdən və gərək ətrafdan olsun, başqa yerə getməməlidirlər. Məsai vəziri [Əmək naziri] bütün övrət və uşaqlara əmr vermişdir ki, Aşqabaddan çıxsınlar. İyunun 13-də Zakaspiyski oblastında 20 yaşından 30 yaşınadək əhali səfərbərliyə dəvət edilmişdir. Teleqrafçılar, dəmiryol qulluqçuları səfərbərlikdən azad edilmişlərdir. İyunun 9-da Aşqabadı təxliyəyə başlamışlardır. Səhhəti-ümumiyyə komitəsi düşmək üzrə idi. İyunun 13-də dəmiryol karxana-

larının əməlləri dəstəsi cəbhəyə əzimet eyləmişlərdir [yola düşmüşlər].

İyunun 13-də alınan məlumatı-rəsmiyyə

Bizim qitəatımız [hərbi hissələrimiz] Duşak yanında olan dəmiryol xəttini təxrib etdikdən sonra körpünü yandıraraq saat 14:45 dəqiqədə Armansəhhətə çəkmişlərdir. Duşakda bir zirehli avtomobil və bir də hərbiyyə eskadronu buraxmışlardır. Zirehli xəbər alınmışdır ki, Duşak dairəsində əmələ qatırı çəkilərkən 120 nəfər süvari və onların arxasında piyada dəstəsi görünürdü. Bu xəbərlər təhqiq edilmişdir. Gecə sakitliklə keçdi. İyunun 13-də sübh vaxtı göndərilmiş olan kəşifçi dəstələri kimsəni görməmişlərdir.

Bolşeviklərin yürüşü

Bolşeviklər Duşakı işğal etdikdən sonra Aşqabad qarşısında olan Qəhqə istehkamına yaxınlaşmışlarsa da, fəqət Dabravol qoşunları tərəfindən Duşak tərəfə püskürdülmişlərdir. Bolşeviklər yenidən qüvvə alıb hücumə başlayıb, iyunun 12-də Tecan çayını keçmişlərdir.

Dabravol dəstəsi Tazəşəhərdə

Petrovskdan Tazəşəhərə Aşqabad dabravollarına kömək üçün 500 nəfər kazak varid olmuşdur [gəlmişdir]. Petrovskdan yenə iki paroxod Dabravol qoşununun vürudu [gəlişi] gözlənir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

Tovuzdan Rəisi-vükəla, Məclisi-Məbusan rəisi və Məclisi-Məbusanın Sosialist

fraksiyası naminə bir böylə teleqram alınmışdır:

Bizə çatan şayiata görə, Denikin qara irticası yaxlaşır. İngiltərə Komandanlığı və inqilab düşmənləri də buna müavinət [kömək] edirmiş. Biz inanırıq ki, onların siyasəti bizə mənfəət gətirməyəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], kəndçilərin izdihamlı mitinqlərində qət edilmişdir ki, bizə istirahət veriləcək kimi Müttəfiqlərin sözlərinə inanmayaraq, son damla qanımızadək inqilab düşmənləri ilə mübarizə edək. Biz tələb edirik ki, silah əldə olaraq düşmənlər qarşılansınlar.

*Şəmsəddil dairəsi kəndçiləri
Köytayev*

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Mərkəzi Ev Komitəsi cənbindəki [nəzdindəki] iaşə məntəqəsi şöbəsinə müraciətən rica etmişdir ki, Balaxanı mədən dairəsindəki ağır bir hal keçirməkdə olan 350 nəfər İran rəiyətinə məccani [pulsuz] yemək buraxılsın. Bu barədə İran konsuluna məlumat verilmişdir.

- Son vaxtlar Marqulis nam [adlı] bir nəfər özünü Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri müavinini deyə qələmə vermiş. Nəzarət həman şəxsi Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə göndərmişdir ki, ağılı müayinə edilsin. Ehtimal üzrə ağıldan çıxması təsdiq edilərsə, dəlixanaya göndəriləcəkdir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Türuq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] ilə etilafə [razılığa] gəlmişdir ki, Bakıdan Batumadək 108 nəfər hərbi əsirləri aparmaq üçün 3 vaqon verilsin.

- Ağdaş dairəsi Ərəş qəzasının Seyidlər nam kənd əhalisi Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə müraciətən fəna əhvallarını təsvirən müavinət istəmişdilər. Nəzarət öz baş məmuru Vəkilovu əhvalı təhqiq üçün məhəllinə [yerinə] göndərmişdir. Mumailəy [haqqında danışılan] Vəkilovun məruzəsinə görə, həqiqətən Kür çayının daşmasından kənd əhalisi böyük xəsarətlərə düçar olmuşdur. Belə ki, 100 desyatından ziyadə əkilmiş ərazi su altında qalıb xarab olmuşdur. Əlavə, 10-15 ev də dağılmışdır. Əhali açıq havada yaşayır. Xəsarət 1.200.000 rubləyə bəliğdir [çatır].

- Ağdaş ətrafında hal-hazırda 15-dək qaçqın ailə mövcuddur ki, bunların əhvalı fənadır. Məhəlli [yerli] ziyalılar Bələdiyyə rəisi müavinəti [köməyi] ilə bir neçə teatro tamaşaları tərtib verib, mədaxili onlara sərf etmişlər də, kifayət etməmişdir. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti tərəfindən bir çox təcili binagüzarlıqlar [sərəncamlar] verilmişdir.

- Şamaxı qəza qaimməqamı müavinini Müzəffər bəy Abdullayev Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə teleqrafla xəbər vermişdir: Mayın 28-də qəza qaimməqamı Lütfəli bəy Zülqədərovun təşəbbüsü ilə bir cəbə [ianə qutusu] günü tərtib verilmişdi. Cəbələr böyük mədaxil ver-

mişdir. Nəzarət onlara teleqrafən izhəri-təşəkkür etmişdir.

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Türuq və Məabir Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, Azərbaycan dəmir-yollarının xidmətçilərindən bir çoxu vaxtilə Şimali Qafqaziya Cümhuriyyəti yollarında çalışmaq üçün göndərilmişdilər. Son vaxtlar orada baş qalxırmış hadisədən naşi [ötrü] həman xidmətçilər geri qayıtmaq məcburiyyətində olmuşlardır. Nəzarət rica etmişdir ki, həman xidmətçilər sadıqanə qulluq etdikləri üçün geri qəbul edilmələri haqqında lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

- Şamaxı Bələdiyyə rəisi Hüseynbəyov teleqrafən Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə xəbər vermişdir ki, İstiqlal bayramı günü qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] olaraq əhali 2000 rublə toplamışdır. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Hüseynbəyov və əhaliyə teleqrafən izhəri-təşəkkür etmişdir.

EDADİYYƏLƏRDƏ ƏRƏB LİSANINA EHTİYAC VARDIRMI?

Mütəəllimlər [Tələbələr] Qurultayının 6-cı iclasında qət etmişlər ki, edadiyyələrdə ərəb lisanı oxunsun. Bunu hanki nöqtəyi-nəzərlə qərara almışlar, burası məlum olmadı. Çünki qəzetə müxbiri bunu yazmağı lazım görməmişdir. Hərgah edadiyyələrin axund və molla sinifini yetişdirmək məqsədi olsaydı, zənn olunardı ki, ərəb lisanını din və şəriət cəhətcinə proqrama daxil etmək istəyirlər. Çünki

Quran, fiqh [şəriət hüququ] və sair ehkəməmiz ərəbcə yazılmışdır. Fəqət edadiyyələr seminariya və akademiya kimi ruhəni məktəbləri zümərəsindən olmadığandan, ərəb lisanını məzkur [deyilən] nöqtəyi-nəzərlə daxil etmək olmaz. Zənnimcə, qurultaydakı "ərəbçilər" iki səbəbdən birisinin mülahizəsi ilə edadiyyələrdə ərəb lisanına tərəfdar olmuşlardır. O iki səbəblər bunlardır: 1) Ərəb ədəbiyyatına dara olmaq [ərəb ədəbiyyatı haqqında dərin və ətraflı bilik sahibi olmaq]; 2) Qürunivüstada [Orta əsrlərdə] ərəblərin yaratdıqları ülum və fünunu [elm və fənləri], vəlhasil o vaxtın mədəniyyətini öyrənmək və ehya qılmaq [diriltmək].

Bunlardan hanki olursa-olsun, səhv və zəlalətdən [doğru yoldan çıxmaqdan] başqa bir şey deyildir. Əvvəla, ərəb lisanına onun ədəbiyyatı üçün tərəfdar olanların məqsədi yəqin ki, rusların klassikləri (əntiqiyyunları) kimi edadiyyələrdə köhnə mədəniyyətini qəib etmiş millətlərin dillərini bərqərar etməkdir. Məlum olduğu üzrə, rus mütəfəkkirini [mütəfəkkirləri] iki növdür. Bir növü həmin ərz etdiyim əntiqiyyunlardır ki, hələ indiyə qədər edadiyyələrdə latın və yunan dillərinin təliminə tərəfdar qalırlar. İkinci növü də təbiyyunlardır (Реалисты) ki, birincilərin əleyhinə olaraq, əski dillərin təliminə heç lüzum görməzlər. Bunların uzun-uzadı elmi mübahisə və münaqişələrinə əl vurulsa, məsələnin xaricinə çıxmaq imkanında bulunarız. Lakin müxtəsərcə bunu qeyd etməliyəm ki, təbiyyunlar taməmən haqlıdırlarsa, əntiqiyyunlar da bir dərəcəyə qədər haqlıdırlar. Çünki edadiyyələrdə əski lisanlarla bərabər bəzi miləli-mütəməddinənin [mədəni

millətlərin] də dilləri təlim olunur ki, bunlarla onların arasında ən sıxı bir rabitə mövcuddur. Məsələn, latın lisanı firəng, ispanyol, portəgiz dillərinin məxəzi [mənbəyi] ədd [hesab] olunur. Çünki bu millətlər qədim latınların balalarıdır. Binaənileyh [ona görə], bu dillərin qəvaidi [qaydaları], müştəqqatı [kəlmələrin kökləri] biri-birindən çox az fərqli olduğundan latın lisanını öyrənmiş şəxslərə burada saydığımız dilləri də çox asan vəchlə öyrənmək mümkün olur.

Latın və yunan dilləri əvəzinə bizim klassiklər ərəb yaxud fars lisanlarını edadiyyə proqramlarına yükləmək istəyirlər. Lakin bunun heç bir cəhətdən faydası yoxdur. Zira ərəb lisanı nə türk dilinə, nə də indiki Yevropa dillərinin heç birinə məxəz deyildir. Doğrudur, bir qədər ərəb ibarə və kəlmələri ana dilimizə daxil olmuşdur. Lakin yer üzündə öylə bir dil yoxdur ki, ona əcnəbi lisanlarından heç də qarışmamış olsun. Binaənileyh qamusumuzdakı [lüğətimizdəki] ərəb kəlmələrinə fəqət [sadəcə] qamus dairəsində olduğu-muz ehtiyacı böyüdübdə məktəblərimizin onsuz da ağır proqramını daha yeni bir lisan əlavəsi ilə qalınlaşdırmağın heç mənası yoxdur.

Keçəlim ikinci səbəbə ki, ərəb mədəniyyətindən ibarət olmuş olsun.

Sahibləri ölmüş əski mədəniyyətlərlə uğraşmaq ancaq tarixə və asari-ətəiqə [qədim əsərlər] elminə aid bir vəzifə olduğundan, bunu tədris üçün məktəb proqramlarına daxil etmək olmaz. Buna dair Şəmsəddin Saminin gözəl bir təsəvvürü vardır ki, bəzi yerlərini maraqlılara təqdim edirəm. Sami yazır:

"Biz bu gün İbn Sinanın tibbini, İbn

Rüşdün hikmətini, Cahizin kimyasını yenedən ehyə və bunların kitablarını kitabxanaların tozları altında çıxarıb ərəbdən əlsineyi-saireyi-islamiyyəyə [digər müsəlmanların dillərinə] tərcümə ilə meydana-intişara vəz [nəşrə başlamaq] və onların tədrisinə məxsus məktəb və mədrəsələr bina etmək üçün nə qədər hümmət və məsarifə möhtac isək, əsrimizin ən mükəmməl fənn kitablarını dəxi beynimizdə [aramızda] tədavülə çıxarmaq üçün o qədər hümmət və məsarifə möhtacız. *Halbuki İbn Sinanın tibbi ilə isitməni kəsməyə müqtədir olammayacağı kimi, Cahizin kimyası və İbn Rüşdün hikməti ilə də nə dəmir yolu lokomotivi ilə vaporu yürüdə biləriz, nə teleqraf qullana biləriz. Bunun üçün biz üləmayi-islamın asarı [islam alimlərinin əsərləri] ilə uğraşmağı tarix və asarı-ətiqə üləmasına buraxaraq təməddün [tərəqqi] etmək istərsək, ülm və fününu Avropa mədəniyyəti-hazirəsinə almaliyiz. Əshabın [Peyğəmbərin səhabələrinin, tərəfdarlarının] övladı yunan mədəniyyətini tamamilə alıb onlara peyrov olduqları [onların ardınca getdikləri] halda, biz neyçün Avropa mədəniyyətini gah küfr və şirkə və gah təqlidlə ittihad edərək ondan istifadə etmək istəməyiriz? Yoxsa əshabi-kiramın övladından dəyanətdə [dindarlıqda] daha qəvimiyiz [güclü-yüzmü, möhkəmizmi]?"*

İştə sizə ən qəvi [möhkəm] dəlillər. Mədəni olmaq istəyəcək olarsaq, fövt olmuş [ölmüş, yox olmuş] millətlərin yaxasını buraxaraq, bugünkü mədəniyyətin sahibləri alman, firəng və ingilislərlə əlaqə və rabitədə bulunmalıyıq. Onların dillərini, ədəbiyyatını öyrənərək istifadələrimizi [öyrəndiklərimizi] müruri-zamanla

[vaxt keçdikcə] öz türkcəmizə tərcümə etməliyiz ki, bununla həm Yevropa mədəniyyətindən uzaq düşməmək və həm də ana dilimizi ülm və fünün cəhətindən zənginləşdirmək məqsədinə nail olarıq. Əks surətdə ələmi-İslamdan min fərsəxlərlə uzağa qaçmış, mədəniyyətdən daha bir yüz il geriyə atılarız ki, nəticədə yer üzündən sair cahil millətlər kimi müzməhil [məhv] olmaq qorxusu görünür.

Binaənileyh [ona görə], miləli-mütəməddinəyə qovuşmaq fikrimiz varsa, eddiyyələrımızdə ərəb lisanı əvəzinə ingilis lisanını tələb etmək lazımdır. Tənəzzülümüzün ümdə bəisi təəssübi-cahilanəmiz olmuşdur. Buna bundan sonra damı yol veriləcəkdir? Yeni açılacaq universədə şərq lisanları zümrəsində yəqin ki, ərəb lisanına da əhəmiyyət verəcəkdir. Buna heç bir sözümlə ola bilməz. Lakin eddiyyələrə ərəb lisanına heç bir lüzum yoxdur. Ümidvaram ki, bu nöqtələri proqram düzəldənlərimiz unutmasınlar.

Fərhad Ağazadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Aşqabad cəbhəsində

- İşbu iyun ayının 7-dən etibarən Aşqabad şəhəri təxliyəsi başlanmışdır. Cəbhədən alınmış xəbərlərə görə, Qəhqədə əhval dəyişməmişdir.

- Zakaspi hökuməti Azərbaycan nəzdindəki siyasi nümayəndəsi Qnesin dəyişilib əvəzində Stepanov təyin edilir.

Qazaxdan teleqraf

Qazağa fəvqəladə vəkalətlə göndəril-

miş olan Rza bəy Qaraşarov Daxiliyyə naziri cənabları ilə Parlaman sosialist üzvlərinə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“İyunun 13-də Çaylı kəndində iki dəstə arasında atışma olmuşdur. Nəticədə iki nəfər qətl edilmişdir. Məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] pristav getmişdir. Hər iki tərəf müqəssirləri verməkdən imtina etmişdir. Dünən uyezd naçalnikinin [qəza rəisinin] müavini öz mühafizə dəstəsi və təzə təşkil edilən 100 nəfər milisionerlər ilə məhəlli-hadisəyə azim olmuşsa da [getmişsə də], müvəffəqiyyətə nail olmamışdır. Həmişəki kimi qanuni məmurlara tabe olmayan Çaylı əhalisi yenə də müqəssirləri verməkdən imtina etmişlər. Axşam Çaylı kəndliləri atışma başlamışlar. Atışmada milisionerlərdən biri və iki Çaylı əhli qətl edilmişdir. Bu gün səhər uyezdni naçalnik nizami süvari dəstəsi və topxana ilə Çaylı kəndinə getmişdir. Təbəiyyət etmək [tabe olmaq] üçün bir saat möhlət verilmişdir. Bu tələbə əməl edilmədikdə, süvarilər kəndə yaxınlaşdıqda atışma başlanmışdır. Topxana süvarilərə kömək etmişdir. Bir saatdan artıq atışmadan sonra Çaylı kəndi təslim olmuşdur. Çaylılardan tələf olanlar vardır. 125 adam həbs edilmişdir ki, bunlardan bəziləri sabah azad ediləcəkdir.”

Yevlaxdan protesto teleqrafı

Parlaman sədri naminə Yevlaxdan böylə bir teleqraf alınmışdır:

“Keçən il vətənimiz Azərbaycanın hərçmərç zamanında Nuri paşa öz sədaqətli və bacarıqlı hərəkətləri ilə həyatımızı qan dəryasında boğmaqla təhdid edən anarxiyanı dayandırdı. Ancaq onun alicənbəyə hərəkətinə görə, milli müharibə da-

yandırılıb biz azad nəfəs aldıq. Lakin bizə xəbər çatmışdır ki, bizi xilas edən bir para qara fikirlə və vətənimizin sülh ilə yaşamasını gözü götürməyən adamların təhriki ilə həbs edilmişlərdir. Biz, Yevlax əhalisi bununla Parlaman xahiş edirik ki, Nuri paşanın həbsdən azad edilməsini tezliklə tələb etsin.”

Camaat nümayəndələri (imzalar)

Ziyalılar ittifaqında

9 həziran

İclas açıldıqda Ağa əfəndi [Axundzadə] idarəyə müraciətən ərz etdi ki, ümumi iclas qərar vermişdir ki, istiqlalyyətimizə təcavüz edildiyi haqqında tam cahən demokratiyasına bir müraciətnamə yazılsın. Lazımdır ki, bu müraciətnamə hazırlanılınsın. İdarə müraciətnamənin yazılmasını mətbuat heyətinə mühəvvəl etdi [tapşırıdı].

Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsindən gəlmiş təzkirə oxunduqdan sonra qərar qoydu ki, təbliğət bölüyü təşkil etsin və bölük müttəsil [ara vermədən, daim] şəhərdə və kəndlərdə əhəliyə əsgər getməyin əhəmiyyətini və mənasını qandır-sın.

Maarif Şöbəsinə daxil olmuş tədris kitabları nəşr olmaq xüsusunda məruzə oxundu. Bu məruzə Maarif Şöbəsinin gələcək sənəyi-tədrisiyyənin ibtidasına [əvvəlinə] milliləşmiş siniflər üçün məramnamələr, kitablar və başqa ləvazimatitədrisiyyə hazırlamaq olduğu münasibətilə idarə qərar qoydu ki, bunları Maarif nazirinə təqdim edib nazir cənablarından komissiya təşkil etmək izini istənilsin və lazım olan qədər para vermək sərəncamında olsunlar. Bunları nazirə təqdim

etmək və izahat vermək üçün Səməd bəy Hacıəliyev intixab edildi [seçildi].

Mərkəzi Ev Komitəsinə təyin olunmuş nümayəndə Camo bəy ərz etdi ki, kəndlərdə komitələr təşkil edəcək heyətə kəndisindən başqa iki nəfər də nümayəndə intixab etmək lazımdır. İdarə [Bayraməlibəyov] Teymur bəyi və [Abasidze] Abdulla bəyi intixab edib tapşırırdı ki, onlar Kəndlilər İttifaqı (Krestyanski Soyuz) ilə bərabər işləməlidir.

Sonra başqa bir məsələyə də diqqət yetirildi.

4-cü uçastok ev komitəsində

İyun ayının 19-dan etibarən 4-cü uçastkovı ev komitəsinin 1 nömrəli dükənində məzkur [deyilən] uçastokun əhalisinə Mərkəzi Ev Komitəsi tərəfindən hazırlanmış brezent ayaqqabılar satılacaqdır.

Qiymətlər: mərdana [kişilərə] və zənana [qadınlara] 330 manat, orta sinli [orta yaşlı] uşaq üçün 275 manat, uşaq üçün 220 manat.

Arzu edənlər komitənin dükənina səhər saat 6-dan 2-dək müraciət etməlidirlər.

Ticarət məktəbində

Bu il Bakı Ticarət məktəbini 33 nəfər mütəəllim [şagird] bitirib şəhadətnamə almışlardır. Bunlardan 3 nəfəri müsəlman, 8 nəfəri yəhudi, 3 nəfər rus, 1 nəfər polyak, 1 nəfər latış, qalan 17 nəfəri ermənilərdir.

Rus Milli Komitəsi

Bakıdakı Rus Milli Komitəsi həman sabıqkı qərar üzrə, Bakıda sükunət edən

[yaşayan] rusalara pasport verməkdədir. Böylə ki, həmin iyun ayının 5-dən etibarən İvan Fyodoroviç Kureyevə pasport verib qalabəyi [komendant] və qubernatora təqdim etmişdir. Rus Milli Komitəsinin pasportu göy kağızda olub Rus Milli Komitəsinin böyük möhürü ilə möhürlənmişdir.

Yeni qalabəyi

Qradonaçalnik vəzifəsinə təyin edilmiş olan minbaşı Qudiyevin yerinə Bakı qalabəyisi müavini Zalsman təyin edilmişdir. Mumaileyh [haqqında danışılan şəxs] dünəndən etibarən kəndi vəzifəsini ifaya şüru etmişdir [başlamışdır].

Yeni Sabunçu qalabəyisi

İstefaya çıxmış olan Balaxanı-Sabunçu qalabəyisi Lütfuli bəy Əmircanov yerinə Səməd bəy Əliisgəndərov təyin edilmişdir. Mumaileyh dünəndən etibarən kəndi vəzifəsini ifaya şüru etmişdir.

Gəncədən

(Xüsusi teleqraf)

Gəncədən idarəmizə böylə bir teleqraf gəlmişdir:

“Rusiya hökumətinin ən qarışıq bir zamanında Rusiyada yaşayan millətlər bolşeviklərin kirli pəncələrindən qurtarmaq üçün çarpışdıqları bir anda, biz azərbaycanlılar da onlarla hürriyyətimiz yolunda mübarizə edib, xanimanımızı dağdıb arvad və uşaqlarımızı doğrayan o canavar qüvvələrdən qurtulmağa çalışırıdıq. Son gülləmizi atarkən bizi bu qara qüvvələrin əlindən qurtarmağa və qəsb edilən hüquq və hürriyyətimizi istirdad [geri almaq] üçün bizim yalvarmağımıza

Osmanlı qardaşlarımız imdadımıza gəldi, o xainlərin əllərindən bizi qurtardı. Osmanlı ordusunun başında bulunan komandanlar Nuri və Mürsəl paşalar olmasaydı, Azərbaycan pək bir şurişlik [hərc-mərclik, iğtişaş] olardı. Bu komandanların sayəsində hər fənalığın önü alındı. O gündən bu günə qədər Azərbaycanda sülh və səlamət iqa edildi [meydana gətirildi]. Osmanlı ordusu buradan getdikdən sonra Nuri və Mürsəl paşaların və onların yoldaşları[nın] Batumda İngilis Komandanlığının əmri ilə bir taqım qarafikirlərin haqsız iftiralalarına qurban edilərkən həbs edildiklərini bu gün biz Gəncə müsəlmanları böyük bir təəssür və hüznə xəbər aldıq. Qafqaziyadakı ümum millətlərin səlamətliyinə çalışmaqdan başqa bir qəbahətləri olmayan bu möhtərəm adamların hər halda sərbəst buraxılacaqlarını müsəlmanların hamısına tanıyan ingilis hökumətinin Bakıdakı qüvvələri komandanlığından ümid və bu xüsusda böyük bir mitinq tərtib edən biz Gəncə müsəlmanları sizin qəti cavabınıza şiddətlə müntəziriz.”

Mitinq heyəti: Axund [Məhəmməd] Pişnamazzadə, “İttihad” sədri əvəzinə [Ağalar bəy] Səfikürdlü, “Müsavat” sədri [Məshədi Əli] Rəfiyev, Müsəlman Sənətkarlar İttifaqı sədri [Yusif] Fərzixanov, “İttihad” Mərkəzi Komitəsi vəkili Əhməd Bədi’ Triniç.

Silah çıxarılmasını qadağan etmək

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna müraciətən məlum etmişdir ki, axır vaxtlar Azərbaycan Cümhuriyyətindən silah çıxarılması müşahidə olunur. Böylə hərəkət dövlət işlərinə böyük xəyanət ədd

[hesab] edildiyindən, tezliklə önünü almaq üçün lazımı tədbirlər ittiqaz edilməsi [tədbirlər görülməsi] rica olunmuşdur.

Uyezd məktəbləri haqqında

Bakı vilayəti ibtidai məktəbin müdiri qubernatora məlum etmişdir ki, qəzalarda olan məktəblərin ləvazimatını mühafizə etməkdən ötrü naçalniklərə və kənd yüzbaşılara əmr sadir olunmuşsa da [əmr verilmişsə də], bu vaxta qədər məktəblərə mühafizə qoyulmayıb və məktəblərin ləvazimatı oğurlanmaqdadır. Hal-hazırda məktəb ləvazimatına nə qədər ehtiyac hiss edildiyini göstərərək, müdir, tezliklə həman məktəblərə mühafizə təyin edilməsini rica etmişdir.

Quba və Cavad qəzalarında rus zabitləri

- Quba qəzası qaimməqamı Bakı qubernatorunun əmri mövcubincə [əmrinə əsasən], şəhərdə və Qusarda sükunət edən [yaşayan] rus afiserlərinin siyahısını təqdim etmişdir. Həmin siyahı üzrə məzkur [deyilən] qəzada 7 nəfər sabiq rus ordusu afiserləri sükunət edib və heç bir işə məşğul deyildirlər. Bunlar Azərbaycan qulluğunda dəxi olmayırlar.

- Cavad qəzası qaimməqamı Salyan şəhərində və qəzasında sükunət edib Azərbaycan qulluğunda olmayan rus afiserlərinin siyahısını qubernatora təqdim etmişdir. Həmin siyahı üzrə, orada 10 nəfər rus afiserləri sükunət edib və heç bir işə məşğul deyildirlər.

Teleqraf xəttinin xarab edilməsi

Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna

məlum etmişdir ki, axır vaxtlar bəzi naməlum və xain şəxslər tərəfindən teleqraf xətlərinin xarab edilməsi müşahidə olunmaqdadır. Teleqraf işlərinin dövlət və məmləkət işlərinə nə qədər lazım və mühüm olduğunu göstərərək, nazir qubernatordan xətlərin mühafizəsi üçün ciddi tədbirlər ittixaz edilməsini tələb etmişdir.

Əsgərlikdən qaçmaq cəzası

Zirə kəndi əhli Əbdülməhəmməd Məşhədi Əbdürrəhmanov öz oğlunu əsgərlikdən qaçırmış üçün gizlətməkdə mütəhəmmədliyi ilə bir ay müddətinə həbsə alınmışdır.

AZƏRBAYCANDA

Zaqataladan

1919[-cu il] 28 Mayda Azərbaycan Hökumətinin birilliyi münasibətilə camaat saat 10 radələrində Zaqatala meydanına cəm olmağa başladılar. Zaqatala meydanı gözəl bayraqlarla müzəyyən edilərək [bəzədilərək] evlərin qabaqları, balkonlar xalı-xalçalar ilə, çiçəklərlə müzəyyən edilmişdi. Atəşbazlıq dəsgahının tadarükü bir tərəfdə, şəhər camaatı, ətraf köylərdən camaat axıntısı müttəsil [arası kəsilmədən] gəlməkdə idi. Bilafərqi-millət, məzhəb [millət və məzhəb fərqi olmadan] camaatda bir şadlıq əsəri müşahidə olunurdu və hökumətimizin birilliyi münasibətilə yek-digərini [bir-birlərini] təbrik edirdilər. Camaat faxir libaslarla müləbbəs olub [gözəl paltarlar geyinib] əllərində gül dəstələri, çiçək dəstələri olaraq başqa bir mənəzərə təşkil edirdi.

Bir tərəfdən əsgərlərimiz, zabitan əfən-dilər kamali-nizam və intizam üzrə şərqi oxuya-oxuya gəlib meydanda sıra ilə dayandılar. Camaat miyanında [arasında] asayışı-ümumi hökümferma idi [hökm sürürdü]. Bir tərəfdən bilafərqi-millət, məzhəb müəllim, müəllimələr öz mütəəllim, mütəəllimələri [oğlan və qız şagirdləri] ilə əllərində gül-çiçək dəstələri, qabaqlarında Azərbaycan bayrağı olaraq şərqi oxuya-oxuya meydanda sıra ilə dayandılar. Hər kəs yek-digərini təbrik edir.

Bu halda bir kürsiyi-xitabət gətirib qoydular. Vali əfəndi təşrif gətirdilər və bir çox natiqlər də hazır idilər. Ümum mülkiyyə və əsgəriyyə məmurları dəxi hazır idilər. Bu əsnada vali əfəndi nitqə başladı. Haziruna [orada olanlara] müraciətən:

“Həzərat! Bilmiş olarsınız ki, bugünkü gün bizim üçün milli, tarixi bir bayramdır. Bu bayram münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Qardaşlar! Bilmiş olarsınız ki, yeddi yüz il bundan əqdəm [qabaq] islam aləmində olan tərəqqi və mədəniyyət heç bir millətə müyəssər olmamışdır. Hər bir tərəqqinin bir tənəzzülü, hər bir tənəzzülün bir tərəqqisi olmaq təbii bir işdir.

300 milyon təşkil edən, kürreyi-ərzin [yer kürəsinin] bir tərəfini tutan islam aləmi öylə bir zəlalətdə, məhkumiyyətdə, əsarətdə, cəhalətdə qaldı ki, o tənəzzülün intəhası [sonu, axırı] olaraq bu gün bizdə bir dürlü tərəqqi asarı [əlaməti] olaraq hökumətimizi göstərə bilərəm. Həman tərəqqinin birinci nümunəsidir ki, bu gün Azərbaycanın illiyi münasibətilə bayram edirik.

İndiyə kimi əcnəbilər boyunduruğu

altında əzildik. Çox əsarətlər gördük. Bundan belə öz hüququmuzu, vətənimizi, millətimizi müdafiə etmək üçün qanımız və malımızla səy etməliyik.

Bir il bundan əqdəm məhkum bir millət ikən, bu gün hakim olduq. Xudanə-kərdə [Allah eləməsin], hakim ikən məhkum olarıqsa, nə kimi fəlakətlər bizi qarşılayacağını bir dəfə düşünməliyik və o yolda sərifi-hümmət və qeyrət etməli, camaatdan heç bir fərd öz hakimiyəti uğrunda, öz hüququnu müdafiə yolunda, vətən və millət yolunda xidmət etməkdə müzayiqə etməməliyik.

Bir baxın tarixlərdə əcdadımızın şan-şöhrətinə, nələr yapmışlar. Biz də onların övladıyıq. Biz də onların gedən yolları ilə getməliyik. İttihad, ittifaq ilə yaşamalıyıq.

Yaşasın Azərbaycan Hökuməti!

Yaşasın onun sadiq təbəələri!

Yaşasın şanlı və qəhrəman əsgərlərimiz!”

Bədəhu [sonra] komandan cənabları, Qəbulov Abdulla əfəndi, Nurulla əfəndi Qazıyev, məbus Bayram Niyazi əfəndi [Kiçikxanov] hərəsi birər nitq irad etdilər [nitq söylədilər].

Saat 1 tamamına kimi məclis davam etdi. Əsgərlər şərqi oxuya-oxuya qalaya rəvan oldular. Şagirdlər əllərində bayraq, şərqi oxuya-oxuya küçələri dolaşmağa başladılar. Onların əqəbincə [arxasınca] camaat çalğı ilə küçələri dolaşmağa başladılar. “Urra” sədələri asimana bülənd olurdu. Yenidən gəlib camaat meydana cəm oldular. Musiqi çalmağa başladı.

Axşam saat 11-ə kimi məclis davam etdi. Meydanın hər tərəfi rəngbərəng

fənərlərlə, çiçəklərlə müzəyyən edilmişdi. Meydanın hər tərəfində lampalar yanır, qalanın ətrafı tamamilə çırağan edilmişdi. Camaat eys-işrətə [əylənməyə] məşğul, saat 7-də atəşbazlıq dəsgahı başlandı. Zaqatala meydanı adamlarla məmlu [dolu] idi. Hər kəs yek-digərini təbrik edir və tarixdə görünməmiş böyük bir bayram etdilər.

Məhəmməd Rüstəmov

Gəncədən

Xüsusi müxbirimizdən

Bir neçə gün bundan irəli dəmiryolda Hərbiyyə Nəzarəti tərəfindən şübhəli birisi tövqif edilib [tutulub] jandarlara təslim edirlər. Şübhə üzərinə tutulan bu zatın [şəxsin] vəsiqələri tələb edildiyi vaxt biri-birinə uymayan bir çox vəsiqələr gös-tərir. Vəsiqələrin birisi də Gəncə bələdiyyəsindən verilmiş olduğunu rəvayət edirlər. Ən nəhayət, edilən təhqiqatdan anlaşılır ki, həman şəxs məşhur cəllad Dronun müavini və sağ əli bulunan, yenə onun kimi müsəlman qanı içənlərdən Loris-Məlik Kalantar Aşxarbekdir. Bu adam bütün mənası ilə Dronun cinayət şəriki-dir. Hüdudumuz daxilində ədalətin pəncəsinə düşən böylə bir qatılə hökumətimizin şiddətli bir cəza verəcəyini əhali dörd gözlə bəkləyir.

Yenə iki gün əvvəl Yevlax komandanı tərəfindən birisi tövqif edilmişdir. Bu da Azərbaycan Post və Teleqraf məmurlarından bir nəfər ermənidir. Bu hərif Yevlaxda əcələ aşağıdakı məzmununda bir məruzə yazır:

“Yevlaxda qarnizon yoxdur. Mövqedə müsəlləh [silahlı] 20 nəfər jandarma ilə yenə müsəlləh 20 milis vardır. Yevlaxın

atrafı müsəlman köyləridir. Bunların həpsi təpədən dırnağa qədər müsəlləhdirlər.”

Bu sözləri buraya qədər yazdıqdan sonra yaxalanmış. Nerəyə yazdığı sorulduğu vaxt cavab verməkdən imtina etmişdir.

Azərbaycanın bir çox yerlərində olduğu kimi, Gəncədə də qara qüvvələrlə mübarizə etmək üçün könüllü dəstəsi təşkil edilməkdədir. Bu iş ilk əvvəl iqdəm edənlər [addım atanlar] Türk Müəllimlər İttifaqı ilə sair həmiyyətli zatlardır. İcab etdiyi təqdirdə lazımı qədər könüllü çıxacağı qəviyyə [möhkəm] ümid edilməkdədir. Böylə səmimi hərəkətlərlə Azərbaycan xalqı yaşamağa hər halda qabilirlər, zənn edirəm.

Bu son günlərdə Gəncədə yağmur yağdığı üçün əkinçilər təşvişdədir. Biçin vaxtı yağmurlu olması ziraətə [əkinçiliyə] zərərli olduğu məlumdur. Taxılın fiyati hər gün bir az düşməkdədir. Gəncə həvalisində [ətrafında] bu il əkinlər çox gözəldir. Bağlar da zişansızdır.

Bahalıq davam edir. Hökumət bir çox şeylərə qiymət təyin etmişdirsə də, dinləyən yoxdur.

Ağdaşdan

Baqajlarda xəyanət

Baqajlarda olan xəyanətlər hər kəscə məlumdur. Bu böyük xəyanətlərə ən çox zavallı fəqəralar məruz qalırlar.

Məsələn, bu müdhiş bahalığa tab gətirəmməyib acı bir həyat içində pəncələnmiş zavallılar ev əşyasını yaxud mal-qaranı satıb əlinə keçirdiyi bir az para ilə Bakıya gedir və oradan pesok və sairə alıb mənfəət qəsdilə və bu surətlə ba-

halığın təziqi altında əzilən əhl-əyalının acı həyatını təmin edəcəyinə ümidvar olaraq məmnuniyyətlə aldığı malı baqajla gətirirlər.

Lakin bu ümidlər içində çırpınan zavallı baqajı çıxardarkən pesok yerinə torpaq, yaxud duz, parça tayın içində iki-üç top çıxarıb əvəzində kərpic ya kirəmit olduğunu görərək bəşəşət-xəndan [şadlıq-gülüş] içində olan simasında məğmümiyyət [dərd, qüssə] hasil olaraq yanıqlı gözlərindən axan bir qaç damla yaş kirpiklə arasında dolaşır qalır və yanıqlı bir ah çəkərək acı bir vəziyyətlə geri döner...

İştə, bu hal bir-iki dəfə deyil, bir adət şəklini almışdır.

Hələ keçən gün Ləki istasyonunda baqajdan mal çıxardarkən Molla Əzim Əziz oğlunun bir tay parçasından bir top götürərək əvəzində kərpic qoyduqları kimi, Hacı Məhəmməd Hacı İsmayıl oğlunun və şamaxılı Səftər bəyin parça taylarından hərəsindən iki top götürərək əvəzində kərpic və kirəmit qoymuşlardır.

Hasili, baqajdan salamat mal çıxarmaq mümkün deyildir. İştə bu xəyanət Bakı istasyonunda yaxud Ləki istasyonunda vüqqa gəldiyinə şübhə ediləmməz. Binaənileyh [ona görə], möhtərəm gənc Azərbaycan hökumətimiz heç bir vaxt böylə xəyanətlərə yol verməklə camaatımızı pərişan etməməlidir və etməyəcəyini qəviyyə [möhkəm] zənn edirik.

Məhəmmədrza Əbdizadə

İtibdir

Lətif Mikayıl oğlu, 20 yaşında, şuşalı, bu gün üç gündür ki, itibdir. Onun barəsində

xəbərləri olanlardan acizənə rica edirəm ki, Ramani, 2-ci polis idarəsinə xəbər versinlər.

10241

İtibdir

Altı ay olar ki, Nüsət Həzrətqulu oğlu, 30 yaşında, Mərdəkanlı itibdir. Harada itdiyi və nə olduğu məlum deyil. Onun barəsində məlumatı olanlardan acizənə rica edirəm ki, bu adresə xəbər versinlər: Nijni Naqornı 124, Həzrətqulu Ağaqulu oğlu.

10240

Acizənə xahiş olunur

Faytonçudan 15 həziran axşam onun faytonunda qalmış iki şlyapanı, biri qış, biri yay şlyapasını yaxşı bəxşişə olaraq gətirib bu adresə versin: Malı Krepostnoy nömrə 2. V. A. Sergeyevə.

10242

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8756

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Bəhri-Xəzər İstehlak Cəmiyyəti “Kooperatsiya” müalicəxanası

Hər növ naxoşluqlar qəbul olunur. Müalicə haqqı üzvlərdən 4 rublə, qeyrilərdən isə 6 rublə. Bolşoy Morskoy küçə, Tarqovının küncündə Həsənovun evində, yolu Bolşoy Morskoydan. Telefon nömrə 26-90.

Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər] 9-11 Balayan

Mədə naxoşluğu 12-2 Mejebovski; 4-6 A. Seyidov

Əmrəzi-əsəbiyyə [əsəb xəstəlikləri] 12-2 Şmirqeld

Cərrahiyyə 9-11 Sander

Uşaq naxoşluğu 9-11 Rabinoviç; 4-6 Bron

Arvad naxoşluğu və mamalıq 9-11 Pines; 12-2 arvad həkimi Şapiro-Rotman; 4-6 S. Seyidov[a]

Dəri və zöhrəviyyə 9-11 O. Şamkoryan; 12-2, 4-6 Pernik

Göz naxoşluğu 9-11 Cəfərov; 4-6 arvad həkimi Qeqamyan

Qulaq və boğaz ağrısı 12-2 B. K. Finkelşteyn;

Diş ağrısı 9-11 Suşon-Sivkina; 4-6 İtkin Müalicəxana müdiri bakterioloq Lyubaşevskaya

Müalicəxanada konsultasiyalar icra olunur. Operasiya, konsultasiya razılıq ilə. Çiçək döyülür, şahadətnamə verilir. Analiz qəbul olunur. 606 və 914 müalicəsi.

10208

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazizadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri və sifilis naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicəsi. Naxoşları hər gün qəbul edir saat 4-dən 7-yədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə.

8776

Xarici məmləkətlərə yun yollamağı və komissiyon təriqi [yolu] ilə xarici məmləkətlərdə satmağı **İ. V. Denisovun** bankir kantorası qəbul edir. (Olqinski, Nikolayevskinin küncündə, telefon nömrə 37-75.) Sifarişlər saat 5-dən 7-dək qəbul olunur.

10228

İstanbuldan, İngiltərədən və Fransadan mallar

İ. V. Denisovun bankir kantorası İstanbulla, Marselə (Fransa) və Liverpula (İngiltərə) mal alıb gətirmək üçün nümayəndə göndərir. Sifarişlər İ. V. Denisovun bankir kantorasında qəbul olunur (Nikolayevski və Olqinski küçələrin küncündə) hər gün axşam saat 5-dən 7-dək.

10229

Tazə alınmış

Amerikanın südü satılır külli miqdarda İ. V. Denisovun bankir kantorasında (Olqinski və Nikolayevski küçələrin küncündə, telefon nömrə 37-75). Az miqdarda isə Qafqazski aptekarski mağazada, Baryatinski, nömrə 6.

10234

**Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir****QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Qismi-rəsmi**

səh. 351. “Nəzarətini dəröhdə etdiyimi”: qəzetdə belə getmişdir: “Nzarətini dəröhdə etdiyimdən”.

səh. 353. “prixod”: camaatın ianələri hesabına saxlanılan yerli dini icma.

Bir münasibətlə

səh. 354. “ayı xidməti”: “xeyirdən çox ziyan verən kömək” mənasında işlədilən rus dilində frazeologizmin (медвежья услуга) hərfi tərcüməsi.

“malxazyanlar, çubaryanlar”: Azərbaycan Parlamentinin üzvü, eyni zamanda Daşnak-sutyun partiyasına mənsub olan ermənilər Arşak Malxazyan və Poqos Çubaryan nəzərdə tutulur. Qəzetdə “çubaryanlar” yerinə səhvən “çurbaryanlar” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 355. “Kayzer”: 1888-1918-ci illərdə hakimiyyətdə olan Almaniya imperatoru II Vilhelm nəzərdə tutulur.

“Exo de Pari” [L'Écho de Paris]: 1884-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

“Avam Kamerası”: ikipalatalı Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası.

“lineyni gəmi” (xətt gəmisini): zirehli hərbi gəmi; güclü artilleriya silahları ilə təchiz edilirdi.

Türküstanda

səh. 356. “Tazəşəhər”: indiki Türkmənbaş şəhəri.

səh. 357. “Qəhqə”: Türkmənistanın cənubundakı Kaka şəhəri.

Edadiyyələrdə ərəb lisanına ehtiyac varmı?

səh. 358. “edadiyyə”: orta təhsildə son mərhələ, indiki lisey kimi başa düşülməlidir.

səh. 359. “əski mədəniyyətlərlə uğraşmaq”: qəzetdə “uğraşmaq” yerinə “uğraşmış” getmişdir.

səh. 360. “Cahiz”: qəzetdə səhvən “Haciz” getmişdir.

“fərsəx”: 12 min addıma (təxminən 5-6 kilometrə) bərabər uzunluq ölçüsü vahidi.

Bakı xəbərləri

səh. 362. “kəndlərdə komitələr təşkil edəcək”: qəzetdə “təşkil” yerinə “təşəkkül” getmişdir.

Azərbaycanda

səh. 364. “vali əfəndi”: Zaqatala valisi (general-qubernatoru) Əliyər bəy Həşimbəyov idi.

səh. 365. “Loris-Məlik Kalantar Aşxar-bek”: qəzetdə bu ad təhrif edilmişdir.